

Sygn. akt I USK 399/21

POSTANOWIENIE

Dnia 19 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania Teatru im. [...] w K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O. z udziałem
zainteresowanego K. P.
o ustalenie ubezpieczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 maja 2022 r.,
skargi kasacyjnej Teatru im. [...] w K.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 26 lutego 2021 r., sygn. akt III AUa [...],

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**II. zasądza od odwołującego się Teatru im. [...] w K. na rzecz
Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. 240 zł
(dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 lutego 2021 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację Teatru im. [...] w K. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 12 marca 2020 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji z dnia 22 stycznia 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. stwierdzającej, iż K. P. podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu, to jest emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu jako zleceniobiorca w okresie od 11 do 13 maja 2014 r. u płatnika

składek Teatru im. [...] w K. oraz określającej miesięczne podstawy wymiaru składek z tego tytułu na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne oraz na ubezpieczenie zdrowotne za maj 2014 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego sama redakcja spornej umowy wskazuje jednoznacznie, że przedmiotem umówionej pracy była „obsługa techniczna spektaklu”, również wynagrodzenie było płatne za „obsługę techniczną spektaklu”. Wprawdzie umówionym dziełem może być zarówno utwór, jak i zadanie artystyczne, bo istotną cechą dzieła nie jest jego nazwa tylko określony, zindywidualizowany rezultat w postaci materialnej lub niematerialnej (a nawet nieucieleśnionej), ale zawsze w postaci postrzegalnej, pozwalającej uchwycić istotę umówionego rezultatu. Wbrew twierdzeniom apelującego, z literalnego brzmienia umowy nie wynika, aby strony umówiły się na wykonanie skonkretyzowanego dzieła w postaci „artystycznego wykonania utworu scenicznego”, albowiem strony umówiły się na osobiste wykonanie w pewnym określonym przedziale czasowym zadania, którym była „obsługa techniczna spektaklu”, przy czym wykonawca zobowiązał się do wykonania przedmiotu umowy z należytą starannością i na najwyższym poziomie artystycznym, zgodnie ze scenariuszem reżysera. Dlatego też, zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji prawidłowo zaakcentował, że analizowana umowa skupiała się na aspekcie czynnościowym i *de facto* nie zobowiązywała do osiągnięcia określonego rezultatu, albowiem w umowie nie określono żadnych cech indywidualnych utworu, to jest zamówionego dzieła. Podnoszona przez apelującego okoliczność, że obsługa ta nie polegała na wykonywaniu określonych czynności z zachowaniem należytej staranności, tylko nosiła cechy odrębnego utworu, względnie stanowiła twórczy wkład w utwór zbiorowy, jakim było przedstawienie teatralne „M.”, nie wynika ani z ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego, ani z żadnych dowodów zgromadzonych w sprawie, w szczególności twierdzenie to nie wynika z treści samej spornej umowy. Dzieło nie zostało ani sprecyzowane, ani tym bardziej zindywidualizowane. Przyjmujący zamówienie nie wykonywał dzieła samodzielnie – K. P. wykonywał obsługę techniczną przedstawienia w terminie wskazanym przez teatr, a w myśl § 6 pkt 2 umowy był zobowiązany do wykonania przedmiotu umowy zgodnie ze scenariuszem reżysera, a zatem pracował w rezultacie pod kierownictwem.

Skargę kasacyjną oparto na naruszenie prawa materialnego: art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 627 k.c., a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie art. 734 § 1 k.c. w związku z art. 750 k.c., art. 627 k.c., art. 734 § k.c. w związku z art. 750 k.c., art. 353¹ k.c. w związku z art. 65 k.c. i art. 627 k.c. oraz art. 58 § 1, 2 i 3 k.c.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na występowanie w sprawie kilku istotnych zagadnień prawnych. Pierwsze zagadnienie odnosi się do sposobu ustalenia treści oświadczeń woli stron. Mianowicie, czy w konsekwencji ustalenia zgodnego rozumienia przez strony składanych sobie oświadczeń woli zawartych w umowie, Sąd może przyjąć inną, odmienną od woli i rozumienia stron treść stosunku prawnego. W ocenie skarżącego, sąd nie może dokonywać ustalenia treści stosunku prawnego o treści wprost sprzecznej z wolą i rozumieniem stron stosunku prawnego. Taka sytuacja godzi w zasadę swobody umów oraz zasadę pewności obrotu prawnego. Drugie występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne sprowadza się do problemu możliwości ustalenia przez Sąd, że pomimo wyczerpania przedmiotowo istotnych elementów danego stosunku prawnego innego niż umowa o świadczenie usług, Sąd może na podstawie przepisu art. 750 k.c. ustalić, że stosunek prawny stron jest stosunkiem wynikającym z umowy o świadczenie usług. W ocenie skarżącego prawidłowa wykładnia przepisu art. 750 k.c. wyklucza taką możliwość. Trzecim istotnym zagadnieniem stanowiącym podstawę przyjęcia niniejszej skargi do rozpoznania jest problem możliwości ograniczenia przez Sąd rozpoznający sprawę zasady swobody umów pomimo braku ustalenia, że ukształtowanie przez strony danego stosunku treść i celu umowy nastąpiło z naruszeniem granic określonych przez prawo, albo niezgodnie z naturą umowy lub zasadami współżycia społecznego. W ocenie skarżącego ograniczenie wymienionej zasady musi zostać poprzedzone ustaleniem przynajmniej jednej z tych okoliczności. Czwarte istotne zagadnienie prawne dotyczy zastosowania w miejsce postanowień umownych stron uznanych przez Sąd za nieważne innych przepisów ustawy, z pominięciem ustalenia okoliczności pozwalających na ocenę tego, czy bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana. Po piąte skarżący wskazał na doniosłość przepisów art. 65 oraz art. 353¹ Kodeksu cywilnego. Zasady w nich wyrażone, to jest zasada swobody zawierania umów oraz zasada

poszanowania woli stron stanowią fundamentalne zasady obrotu cywilnego odzwierciedlające konstytucyjną zasadę państwa prawa. W ocenie skarżącego, zakwestionowanie tych zasad, w szczególności przez państwo lub jego emanację, może nastąpić jedynie na warunkach przewidzianych przepisami kodeksu cywilnego, to jest w sytuacji stwierdzenia nieważności czynności prawnej (art. 58 k.c.), stwierdzenia wad oświadczenia woli, w tym pozorności umowy (art. 83 k.c.), bądź stwierdzenia, że wynikający z umowy stosunek prawny co do treści lub celu sprzeciwia się właściwości stosunku, ustawie lub zasadom współżycia społecznego (art. 353¹ k.c.). Zagadnie poddane w niniejszej skardze kasacyjnej pod rozagę Sądu Najwyższego polega na ustaleniu możliwości zakwestionowania wyżej wymienionych zasad w sytuacji, w której Sady obu instancji nie ustaliły okoliczności dającej podstawę do ich zakwestionowania, a mianowicie w braku ustalenia, że czynność prawna stron dotknięta jest nieważnością, wadami oświadczenia woli, w szczególności pozornością umowy, bądź braku stwierdzenia, że wynikający z umowy stosunek prawny co do treści lub celu sprzeciwia się właściwości stosunku, ustawie lub zasadom współżycia społecznego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Jeżeli skarżący jako przesłankę uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to powinien zagadnienie to przedstawić przez jego sformułowanie z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało, przytoczyć argumenty prawne prowadzące do rozbieżnych ocen prawnych, a także wykazać, że jest to zagadnienie, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia

rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, Legalis 1508600; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, Legalis z dnia 24 maja 2016 r., I CSK 666/15). Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639). Jeżeli zagadnienie prawne było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, skarżący powinien wykazać, że wystąpiły okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934; z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Przedstawione zagadnienia nie mają takiego charakteru, bowiem Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie odnosił się do wskazanego problemu dotyczącego charakter stosunku prawnego, którym strony zamierzały się poddać, z punktu widzenia art. 353¹ k.c.

Przywołana przez skarżącego zasada swobody stron w określaniu stosunku zobowiązaniowego (art. 353¹ k.c.) nie jest absolutna. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 października 2016 r. wola stron wyrażona w umowie nie może być sprzeczna z ustawą (art. 58 § 1 k.c.), przeto swoboda stron przy zawieraniu umowy nie jest nieograniczona. Inaczej rzecz ujmując, skoro wola stron nie może zmieniać ustawy, to strony nie mogą nazwać umową o dzieło zobowiązania, którego przedmiotem nie jest dzieło w rozumieniu art. 627 k.c. (I UK 446/15, LEX nr 2163323). Okoliczność, że strony umowy określiły łączący je stosunek prawny jako umowę o dzieło, eksponując w ten sposób jej charakter, nie jest elementem decydującym samodzielnie o rodzaju zobowiązania, które ostatecznie - z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy - określa sąd (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 marca 2013 r., II UK 201/12, LEX nr 1618766 oraz z dnia 21 marca 2013 r., III CSK 216/12, LEX nr 1324298 i powołane w tym ostatnim

orzeczenia). Dopiero wówczas, gdy umowa poddawana analizie (w swej treści, a zwłaszcza w sposobie wykonywania) wykazuje z jednakowym nasileniem cechy wspólne dla co najmniej dwóch różnych wzorców umownych, o jej typie (rodzaju) decyduje zgodny zamiar stron i cel umowy, który może (ale wcale nie musi) wyrażać się także w nazwie umowy. Istotne (pomocne) przy kwalifikacji takiej umowy jest też uwzględnienie okoliczności towarzyszących jej zawarciu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1998 r., I PKN 191/98, OSNAPiUS 1999 nr 14, poz. 449).

Umowę o dzieło różni od umowy o świadczenie usług przede wszystkim konieczność określenia przez strony rezultatu, którego parametry są ustalone w taki sposób, aby istniała możliwość poddania dzieła sprawdzianowi na istnienie wad fizycznych. Taki sprawdzian będzie zaś możliwy do przeprowadzenia tylko wówczas, gdy ustalone przez strony parametry dzieła będą wskazywać na uzyskanie konkretnego, indywidualnie oznaczonego rezultatu. W przypadku umowy o dzieło ustawodawca położył bowiem nacisk na oznaczenie efektu czynności, a nie na określenie kategorii czynności, które ich wykonawca ma zrealizować (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2020 r., III UK 87/19). Wynika z tego, że nie jest umową o dzieło umowa, w której „nie oznaczono dzieła” w wyżej przedstawionym znaczeniu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 września 2013 r., II UK 39/13, LEX nr 1378531; z dnia 21 lutego 2017 r., I UK 123/16, LEX nr 2269195). Brak ustalenia w umowie, jak i podczas wykonywania pracy tych parametrów uniemożliwia weryfikację domniemanego dzieła. Lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazuje, że Sąd drugiej instancji w pełni respektował taki właśnie kierunek wykładni art. 627 k.c. oraz art. 734 k.c. w związku z art. 750 k.c., przyjmując go za podstawę oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, z którego wynikało, że umowa stron nie określała konkretnego, indywidualnie oznaczonego rezultatu. W ocenie Sądu Apelacyjnego o charakterze umowy świadczy już sama jej redakcja, w której wskazano jednoznacznie, że przedmiotem umówionej pracy była „obsługa techniczna spektaklu”, również wynagrodzenie było płatne za „obsługę techniczną spektaklu”. Trzeba podkreślić, że w myśl art. 398¹³ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego

orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu musiałby uwzględnić owe ustalenia przy rozpatrywaniu podniesionych w tej skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.